

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327.82:327.56(470:477)"2014/2021"

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19969076>

**Дипломатія в умовах дестабілізації міжнародного середовища
з боку Росії (2014–2021 рр.)**

Тістик Ростислав Ярославович,

аспірант кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби,

факультет міжнародних відносин,

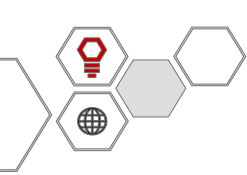
Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0009-0004-6015-1481>

Прийнято: 19.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

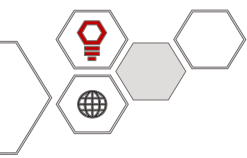
Анотація: У статті здійснено цілісний аналіз трансформації дипломатичних практик, інституційних механізмів та стратегій реагування з боку світового співтовариства на виклики з дестабілізації міжнародного середовища, спричинені агресією Російської Федерації проти України впродовж 2014–2021 рр. Дослідження ґрунтується на використанні кроспарадигмального підходу, що інтегрує експланативні можливості політичного реалізму, ліберального інституціоналізму та соціалконструктивізму, із залученням методів аналізу процесу (process tracing) та дискурс-аналізу. Емпіричну базу становлять тематичні наукові публікації, офіційні документи міжнародних організацій, тексти міжнародних угод, матеріали судових інстанцій та аналітичні звіти.

Встановлено, що анексія Криму та збройна агресія Росії на Донбасі спричинили кризу парадигми інклюзивної безпеки й зумовили глибоку

трансформацію дипломатичного інструментарію – від секторальних санкцій та кіберсанкцій до публічних атрибутів кібератак, становлення «мережевої безпеки» та розвитку юридичної війни. Проаналізовано еволюцію санкційної політики, яка перетворилася з кризового інструменту «одноразового реагування» на структурований елемент довгострокової стратегії стримування, що формує поведінкові стимули та сигналізує про рішучість міжнародних коаліцій. Досліджено роль міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ОБСЄ, системи ООН) як майданчиків з координації, моніторингу та нормотворчості, крізь призму суперечливої ефективності консенсусних механізмів в умовах екзистенційних конфліктів за участю держави – постійного члена Ради Безпеки ООН. Розкрито трансформацію ролі України від об'єкта міжнародної підтримки до суб'єкта, здатного формувати міжнародний порядок денний та ініціювати інституційні інновації, на зразок Кримської платформи. Окремо висвітлено енергетичний вимір дипломатії, який сприяв перетворенню проблематики трубопроводів та транзитних контрактів на інструменти стратегічного стримування. Обґрунтовано, що досвід 2014–2021 рр. заклав підвалини адаптивної моделі реагування міжнародного співтовариства на повномасштабне вторгнення Росії в Україну на початку 2022 р.

Ключові слова: дипломатія, міжнародні відносини, російсько-українська війна, санкційна політика, колективна безпека, гібридна війна, Мінські домовленості, Кримська платформа, багатостороння дипломатія, міжнародні інституції.

Diplomacy in the Context of Russia's Destabilization of the International Environment (2014–2021)

Rostyslav Tistyk,

PhD Student,

Department of International Relations and Diplomacy,

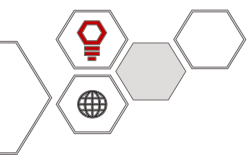
Faculty of International Relations,

Ivan Franko National University of Lviv,

Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0004-6015-1481>

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the transformation of diplomatic practices, institutional mechanisms, and response strategies employed by the international community in addressing the challenges arising from the destabilization of the international environment caused by the Russian Federation's aggression against Ukraine during the period 2014–2021. The study is based on a cross-paradigmatic approach that integrates the explanatory potential of political realism, liberal institutionalism, and social constructivism, using process tracing and discourse analysis as the principal methodological tools. The empirical foundation includes scholarly publications, official documents of international organizations, international agreements, court materials, and analytical reports.

The study establishes that the annexation of Crimea and Russia's armed aggression in Donbas triggered a crisis of the inclusive security paradigm and led to a profound transformation of diplomatic instruments—from sectoral and cyber sanctions to the public attribution of cyberattacks, the emergence of network security practices, and the development of lawfare. The evolution of sanctions policy is examined as a process through which sanctions shifted from a crisis-response instrument of a one-time reaction to a structured component of a long-term

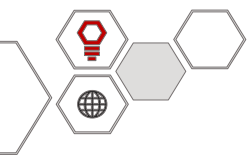
deterrence strategy aimed at shaping behavioral incentives and signaling the resolve of international coalitions.

Particular attention is devoted to the role of international organizations, including the EU, NATO, the OSCE, and the UN system, as platforms for coordination, monitoring, and norm-setting, especially in the context of the limited effectiveness of consensus-based mechanisms during existential conflicts involving a permanent member of the UN Security Council. The article reveals the transformation of Ukraine's role from an object of international support into an active subject capable of shaping the international agenda and initiating institutional innovations, such as the Crimean Platform. Special emphasis is placed on the energy dimension of diplomacy, which contributed to the transformation of pipeline politics and transit contracts into instruments of strategic deterrence.

It is argued that the experience of 2014–2021 laid the conceptual and institutional foundations for the adaptive model of the international community's response to Russia's full-scale invasion of Ukraine in early 2022.

Keywords: diplomacy, international relations, Russia–Ukraine war, sanctions policy, collective security, hybrid warfare, Minsk Agreements, Crimean Platform, multilateral diplomacy, international institutions.

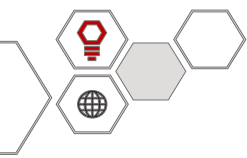
Постановка проблеми. Анексія Криму та збройна агресія Росії на Донбасі у 2014 р. засвідчили кризу парадигми інклюзивної безпеки, що впродовж попередніх десятиліть визначала логіку функціонування міжнародних інституцій та характер дипломатичних взаємодій. Відтак перед дипломатією постала фундаментальна дилема: як підтримувати нормативний порядок за умов, коли наявні міжнародні інструменти примусу виявилися заблокованими або неефективними, а класичні механізми колективної безпеки – структурно обмеженими через право вето держави-агресора?

Гібридний характер російської агресії, яка поєднувала класичне застосування сили з дезінформаційними кампаніями, «паспортизацією» населення окупованих територій України, кібератаками та енергетичним тиском, спричинив нормалізацію явищ, що раніше вважалися периферійними для дипломатичної практики, водночас розмиваючи усталені межі між безпековими й дипломатичними інструментами. Відбулася безпрецедентна трансформація інструментарію дипломатії – від секторальних санкцій і кіберсанкцій до публічних атрибуцій кібератак й військових злочинів, становлення «мережевої безпеки» та розвитку юридичної війни. З огляду на те, що наявна література зосереджується переважно на окремих аспектах – санкційній політиці, Мінських домовленостях, енергетичній дипломатії чи діяльності міжнародних організацій, комплексне вивчення змін у сучасній дипломатії як цілісній системі реагування на дестабілізацію міжнародного середовища з боку ревізіоністської держави (Росії), залишається недостатньо розробленим, що й зумовлює актуальність обраної наукової проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Україномовні дипломатичні студії, на відміну від англомовних [31], досі не сформували цілісної концептуальної рамки й розвиваються кластерно за п'ятьма основними напрямками.

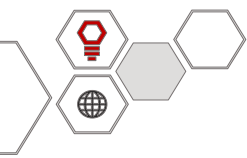
Теорія та інституції дипломатичної служби – базовий напрям, представлений, зокрема, працею Р. Палагусинця (2020) [9], що систематизує понятійний апарат і простежує інституційне становлення дипломатичної служби України; публічна дипломатія – найбільш розроблений напрям, що від 2022 р. розгортається навколо трьох тем: технологічної трансформації концепту (М. Павлюх, С. Кушней, 2022 [8]), його адаптації до умов повномасштабної агресії РФ (О. Коптев, 2023 [3]; І. Сухорольська, 2022 [11]) та іміджевого інструментарію (О. Юрченко, 2024 [12]); цифрова дипломатія – напрям, що фіксує перехід дипломатичної практики у цифрове середовище:

від обґрунтування цифрової дипломатії як нової технологічної основи публічної дипломатії (Т. Краснопольська, І. Милосердна, 2022 [4]) до аналізу ролі цифровізації, великих даних і соціальних мереж (В. Кононенко, Т. Комарова, 2024 [2]). Проблематика культурної дипломатії та наукової й освітньої дипломатії залишаються найменш опрацьованою: перша представлена позиціонуванням культурного інструментарію в системі стратегічних комунікацій (В. Кубко, 2022 [6]), друга – осмисленням «м'якої сили» у науково-освітньому просторі (Н. Махия, 2021 [7]). Таким чином, багатоаспектність праць українських науковців лише підтверджує потребу у формуванні цілісного, системного і методологічно вивіреного підходу у сфері дипломатичних студій в Україні.

Мета дослідження полягає у цілісному вивченні трансформації дипломатичних практик, інституційних механізмів та стратегій міжнародного реагування в умовах дестабілізації міжнародного середовища, зумовленої агресією Росії проти України упродовж 2014–2021 рр. Дослідження спрямоване на виявлення ключових напрямів еволюції багатосторонньої та двосторонньої дипломатії у сучасних міжнародних відносинах, а також на з'ясування впливу окреслених змін на спроможність міжнародної системи підтримувати нормативні рамки, стримувати ескалацію та формувати адаптивну модель реагування, що, у підсумку, заклало основи для розгортання відповіді з боку міжнародного співтовариства на повномасштабне вторгнення РФ в Україну на початку 2022 р.

Методологія дослідження. Дослідження ґрунтується на використанні кроспарадигмального підходу, що дає змогу інтегрувати експланативні можливості трьох основних теоретичних традицій науки про міжнародні відносини: політичного реалізму, ліберального інституціоналізму та соціалконструктивізму. Крізь призму реалізму аналізуємо логіку балансу сил,

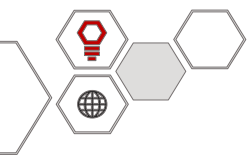

стримування та тактику «fait accompli»¹, що визначала поведінку Росії; інституціоналістська перспектива дає змогу оцінити роль міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ОБСЄ, системи ООН) як майданчиків з координації, моніторингу та нормотворчості, з урахуванням причин їхньої суперечливої ефективності; конструктивістський вимір уможливлює аналіз боротьби за легітимність, конкурентних наративів та процесів (де)конструкції нормативних рамок міжнародного порядку.

Метод аналізу процесу (process tracing) використано з метою реконструкції причинно-наслідкових зв'язків у формуванні ключових дипломатичних рішень – зокрема механізмів Мінських домовленостей, Нормандського формату та Кримської платформи. Дискурс-аналіз залучено для дослідження конкурентних наративів легітимності: «історичної справедливості» з боку РФ та «порядку, заснованого на правилах» – представників демократичного світу. Емпіричну базу дослідження становлять офіційні документи міжнародних організацій (резолюції ГА ООН, рішення самітів НАТО, регламенти ЄС щодо санкцій), тексти міжнародних угод (Мінські протоколи, транзитні газові контракти), матеріали міжнародних судових інстанцій (рішення Міжнародного Суду ООН, Міжнародного трибуналу з морського права, прецеденти СОТ), а також аналітичні звіти Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, документи у сфері контролю над озброєннями та вторинні аналітичні джерела, що уможливлюють верифікацію висновків.

Невирішені частини загальної проблеми. У сучасному науковому дискурсі недостатньо розробленими є, по-перше, питання взаємозв'язку між різними інструментами дипломатії й зовнішньополітичної діяльності – санкціями, юридичним переслідуванням, енергетичною політикою,

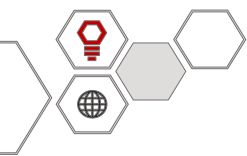
¹ Примітка. Fait accompli (фр.) – доконаний факт; у теорії міжнародних відносин – тактика швидкого створення нового status quo, що унеможливлює повернення до попередніх умов без застосування сили [13].

кібердипломатією та військовою допомогою оборонного характеру, як елементами єдиної адаптивної системи, а не ізольованими реакціями на окремі виклики; наявні дослідження, як правило, фокусуються на одному з цих вимірів, залишаючи поза увагою синергію й суперечності між ними. По-друге, недостатньо вивченою є проблема трансформації ролі держави середнього рівня (зокрема України) від об'єкта міжнародної підтримки до суб'єкта, здатного формувати міжнародний порядок денний, ініціювати інституційні інновації (Кримська платформа) та вибудовувати мережі «безпеки без формальних гарантій». Нарешті, відкритим залишається питання про те, яким чином ерозія архітектури контролю над озброєннями та зростання стратегічної «непрозорості» вплинули на дипломатичні можливості стримування, – вимір, що набув критичного значення після повномасштабного вторгнення Росії в Україну (2022 р.).

Теоретико-концептуальне осмислення кризи: парадигмальний та нормативний виміри. Упродовж 2014–2021 рр. міжнародні відносини зазнали істотних змін, спричинених анексією Криму та збройною агресією Росії на Донбасі. Ці події завершили період ілюзій щодо можливості гармонійної співпраці з РФ та окреслили новий вимір функціонування дипломатії – логіку стримування, управління ризиками й захисту територіального суверенітету. Дії Росії розкрили інституційні обмеження наявної архітектури безпеки, основою якої тривалий час були консенсус та добровільне дотримання міжнародних норм. Центрального значення набуло питання: як забезпечити підтримку норм та збільшувати витрати для агресора за відсутності дієвого міжнародного інструмента примусу?

На теоретичному рівні, події 2014–2021 рр. стимулювали поновлення інтересу до основ політичного реалізму, відкривши водночас простір для експланативних підходів інституціоналізму та конструктивізму. З погляду реалізму, агресивні дії Росії засвідчили релевантність логіки використання

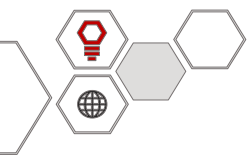

сили в міжнародній політиці – актуалізувавши значення сфер впливу, балансу сил та тактики створення «fait accompli». Анексія Криму продемонструвала, що швидкість і обмежений характер використаної сили дають змогу агресорові досягати цілей ще до мобілізації міжнародної спільноти у відповідь [27]. Реакція держав Заходу підтвердила обмежену спроможність норм і декларацій зупиняти агресію: реальні механізми звелися до стримування, збільшення ціни агресії та запобігання подальшій ескалації [21].

Крізь призму ліберального інституціоналізму увиразнилася нерівномірна роль міжнародних організацій. ЄС став ключовим центром координації санкцій; ОБСЄ забезпечувала моніторинг, однак її консенсусна природа унеможливлювала заходи з примусу; ГА ООН відіграла роль нормативного майданчика, у той час як РБ ООН залишалася заблокованою з огляду на наявність права вето у держави-агресора (РФ) та її союзників (КНР).

Конструктивістські підходи акцентували увагу на наративах та боротьбі за легітимність: Росія подавала агресію як «відновлення історичної справедливості», тоді як Україна і держави Заходу трактували дії РФ як грубе порушення «порядку, заснованого на правилах». Загострилися дебати про співвідношення принципів самовизначення й територіальної цілісності та про цінність міжнародних гарантій безпеки.

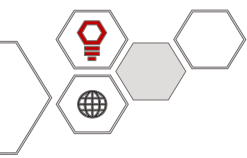
Нормативний вимір кризи навколо України набув першорядного значення. Резолюція 68/262 ГА ООН стала маркером глобального консенсусу щодо невизнання анексії Криму [10], попри те що не створювала механізмів примусу. Стійкість політики невизнання протягом наступних років підтвердила нормотворчий вплив ГА ООН, перетворивши невизнання з одноразової декларації на відтворюваний інституційний режим. Окремої ваги набуло питання гарантій безпеки: порушення зобов'язань за Будапештським меморандумом (1994 р.) з боку Росії [1] підірвало довіру до формату нечітких політичних гарантій та ускладнило перспективи переговорів щодо

нерозповсюдження ядерної зброї. Дискусії у міжнародних колах дедалі частіше стосувалися необхідності юридично обов'язкових або, щонайменше, матеріально підсилених механізмів безпеки, здатних забезпечити реальне стримування.

Відтак криза 2014–2021 рр. увиразнила кроспарадигмальну природу сучасних міжнародних конфліктів, у контексті яких логіка сили, інституційна спроможність та боротьба за легітимність наративів функціонують не як конкурентні, а як взаємодоповнювані експланативні виміри. Окрім того, вона засвідчила наявність структурної суперечності між нормотворчим потенціалом міжнародних інституцій та відсутністю матеріально забезпечених механізмів, здатних конвертувати норми у дієве стримування агресора.

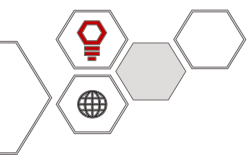
Санкційна дипломатія та «оборонне стримування»: інструменти «підвищення ціни агресії». Дипломатія санкцій зазнала глибокої трансформації, перетворившись із кризового інструменту «одноразового реагування» на структурований елемент довгострокової стратегії. США, ЄС, Велика Британія, Канада відмовилися від логіки персональних обмежень і вдалися до секторального тиску, що охопив фінансову систему, енергетичні технології, оборонно-промисловий комплекс та високотехнологічні сегменти економіки Росії [26]. ЄС інституціоналізував санкційну політику через механізм регулярних (що шість місяців) переглядів, прив'язаних до прогресу з виконання Мінських домовленостей, створивши ритуалізований формат колективного процесу напрацювання рішень. Закон CAATSA (2017 р.) посилив неперервність санкційної політики [17], а Глобальний акт Магнітського у США та аналогічний механізм у ЄС відкрили додаткові канали тиску на російські еліти. Координація між державами G7 створила мережеву систему санкцій, що підвищуючи легітимність, зменшувала можливості з їхнього уникнення або обходу.

Водночас санкції підтвердили наявність передбачуваних обмежень. Незважаючи на те що вони значно збільшили економічні витрати для РФ, звузили доступ до ключових технологій і сповільнили розвиток енергетичного сектору [23], це не дало змоги повернути Крим Україні й не змусило Росію виконувати політичну частину Мінських угод. Відтак відбулося коригування очікувань: роль санкцій почали розглядати не як інструмент, покликаний змусити РФ відмовитися від анексованих територій, а як засіб довгострокового стримування, формування бажаної поведінки та зниження потенціалу для наступних агресивних дій [20]. Важливим наслідком стала також інституціоналізація бюрократичної інфраструктури – обмін доказами, контроль за дотриманням вимог з боку банків, юридичний захист санкцій, що перетворило санкційну політику на частину щоденного урядування.

НАТО, у відповідь на агресію, повернулася до реалізації базових функцій колективної оборони, значною мірою відмовившись від підходів, зосереджених на кризовому менеджменті за межами власної території. Рішення самітів у Вельсі та Варшаві [34; 35] щодо Плану дій із готовності, Посиленої передової присутності та реформи Сил надшвидкого реагування (VJTF) виконували водночас дипломатичну й оборонну функції. Підтримка України набула формату «виваженої допомоги»: з 2017 р. США надали системи Javelin, Велика Британія та Канада поглибили підготовку військових, а партнерство з Туреччиною відкрило новий вимір співпраці (поставки Bayraktar TB2). Попри суттєву підтримку, союзники уникали формальних гарантій безпеки, балансуючи між потребою забезпечити допомогу та прагненням уникати ризиків ескалації.

Отож санкційна дипломатія та оборонне стримування засвідчили присутність своєрідної діалектики розвитку міжнародних процесів, властивої аналізованому періоду: інституціоналізація «підвищення ціни агресії» хоч і виявилася достатньою для запобігання ескалації, проте увиразнила структурну

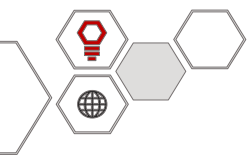

неспроможність до відновлення територіального статус-кво, порушеного Росією. Це зумовило переорієнтацію обох інструментів – як політики санкцій так і стримування на довгострокове формування бажаних взірців поведінки у міжнародному середовищі.

Механізми врегулювання конфлікту та юридичний вимір відповідальності. Механізми врегулювання конфлікту на Донбасі вибудовувалися навколо Мінських угод (2014 і 2015 рр.), які за посередництва Німеччини та Франції, визначили рамкові умови для припинення вогню. Незважаючи на те, що ці домовленості сприяли зменшенню інтенсивності бойових дій, вони виявилися суперечливими: питання щодо статусу Росії як сторони конфлікту чи «посередника» перешкоджало досягненню прогресу. Таким чином, Нормандський формат створював дипломатичний канал високого рівня, однак не здійснював дієвого впливу на позицію Москви.

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ стала центральним інструментом міжнародної присутності [33], забезпечуючи документування порушень та кризову комунікацію. Водночас місія зіштовхувалася із систематичними перешкодами: обмеженням доступу, глушінням сигналів безпілотних літальних апаратів та епізодами залякування [16]. Тристороння контактна група формувала багатопланові інструменти взаємодії – від тематичних робочих груп до ритуальних перемир'їв, – однак стратегічні розбіжності між сторонами залишалися нездоланими [30]. Загалом ситуація увиразнила як можливості, так і обмеження інституцій, заснованих на консенсусі, в умовах конфліктів за участю ключових держав-членів.

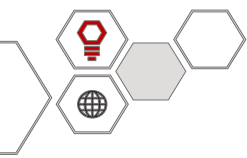
Україна ініціювала справи у Міжнародному Суді ООН [14], Міжнародному трибуналі з морського права [15] та Європейському суді з прав людини. Прецедент СОТ у справі DS512 щодо транзитних обмежень Росії встановив межі застосування статті XXI ГАТТ [29], заклавши підвалини для розмежування легітимних і спекулятивних посилок на «національну безпеку»

в економічній політиці. Досвід Нідерландів і Австралії у справі МН17 став прикладом координованого двостороннього тиску, спрямованого на визначення відповідальності. Показові судові процеси, міжнародна документація злочинів – створили паралельний шлях притягнення до відповідальності та посилили режим невизнання російської анексії Криму. Хоча ці процедури були тривалими й не призводили до негайного припинення агресії, вони відігравали важливу роль у підтриманні нормативних рамок та формуванні доказової бази, необхідної у майбутньому.

Наголосимо, що спроби дипломатичного врегулювання та юридичні процедури сформували функціональну асиметрію: якщо перші стикалися з неготовністю держави-агресора до поступок, то другі (попри тривалість і відсутність негайного ефекту) – забезпечували інституційну «пам'ять» міжнародної спільноти, перетворюючи документування порушень на ресурс для притягнення Росії до відповідальності у майбутньому.

Енергетична геополітика та гібридні виклики: нові виміри дипломатичної практики. Енергетичний вимір набув стратегічного значення у дипломатичній практиці. ЄС виступив ключовим посередником у газових переговорах між Україною та Росією, забезпечивши серію «зимових пакетів» у 2014–2015 рр. і укладення нової п'ятирічної транзитної угоди у 2019 р. «Північний потік-2» став джерелом трансатлантичних розбіжностей; компромісна заява США та Німеччини 2021 р. пов'язала завершення проєкту з механізмами пом'якшення ризиків для України [25]. ЄС розвивав Енергетичний союз, а екстериторіальне застосування Газової директиви до морських трубопроводів [19] перетворило регулювання внутрішнього ринку на важіль геополітичного впливу. Росія, у відповідь, здійснила масштабну адаптацію: імпортозаміщення, створення альтернативних платіжних систем (MIR, SPFS), дедоларизацію резервів і поглиблення партнерства з Китаєм. Запуск «Сили Сибіру» у 2019 р. символізував довгостроковий геоекономічний

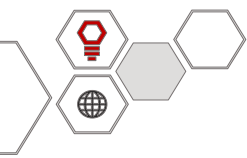

поворот Москви на схід, що послаблював потенціал санкційного впливу з боку держав Заходу.

Гібридний характер конфлікту спричинив нормалізацію явищ, які раніше вважалися периферійними: дезінформаційних кампаній, таємної військової підтримки, «паспортизації» населення Донбасу. Кібердипломатія оформилася як окрема сфера після атаки NotPetya у 2017 р. [22], що продемонструвала здатність російських кіберструктур завдавати глобальних економічних збитків. У відповідь ЄС запровадив режим кіберсанкцій [18], а США, Велика Британія та Канада вдалися до скоординованих публічних атрибуцій кібероперацій. Масштабна кампанія висилок російських дипломатів після отруєння С. Скрипаля у 2018 р. стала свідченням того, що колективні дипломатичні заходи застосовуються вже не лише у відповідь на класичні порушення норм, а й на дестабілізаційні акти, як елементи загальної ревізійної стратегії Росії.

Зауважимо, що енергетичний та гібридний виміри продемонстрували спільний паттерн: дипломатія здійснила перехід від реагування на ізольовані інциденти до цілісного осмислення складових ревізійної стратегії Росії, що спричинило інтеграцію позірно відособлених царин (енергетичної, кібернетичної, інформаційної) в єдину аналітичну рамку, придатну для інструменталізації у зовнішньополітичній діяльності.

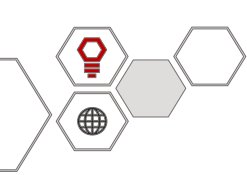
Трансформація багатосторонньої та двосторонньої дипломатії: інституційна адаптація та нові моделі взаємодії. Багатостороння дипломатія зазнала суттєвої трансформації. У системі ООН сформувалася диференціація функцій: РБ перетворилася на простір змагання наративів, а ГА ООН виконувала роль механізму фіксації міжнародно-правових норм, ухвалюючи щорічні резолюції щодо становища в Криму. У сферах, де універсальні механізми виявилися недієвими, зусилля зосередилися на функціональних платформах: ІКАО реформувала управління повітряним

рухом над зоною конфлікту після трагедії МН17 [24]; стандарти FATF [28] та мережі Egmont підсилили санкційні режими; міжнародні процеси з вироблення кібернорм (OEWG) забезпечили мінімальний консенсус щодо відповідальної поведінки держав у кіберпросторі. Відбулася інституціоналізація юридичного виміру багатосторонності: санкційні режими вимагали доказової бази, здатної витримувати судовий контроль, а міжнародні суди стали інтегральними елементами стратегій держав.

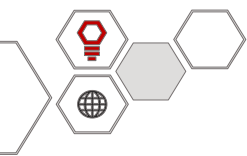
Трансформація G8 у G7 позбавила Москву впливу на порядок денний демократій та зміцнила координаційну узгодженість серед держав-членів. G7 перетворилася на механізм синхронізації санкцій, створивши де-факто глобальні стандарти фінансового дотримання. Рада Європи балансувала між ціннісною ідентичністю та інклюзивністю: призупинення права голосу Росії у ПАРЄ (2014 р.) було поновлено у 2019 р. задля доступу російських громадян до ЄСПЛ – рішення, що засвідчило суперечність між захистом власних принципів та прагматизмом. Мінілатеральні механізми – Нормандський формат, Балтійсько-Нордично-Польські координаційні групи – доповнили універсальні інституції мережею неформальних коаліцій.

Анексія Криму і війна на Донбасі докорінно змінили характер білатеральної взаємодії: класичне «рутинне управління відносинами» поступилося місцем безпеково орієнтованій, юридично насиченій і багатогалузевій моделі дипломатичної діяльності. Юристи, аташе з оборони та спеціалісти з гібридних загроз стали центральними агентами дипломатії. Дипломатія невизнання втілювалася не лише в політичних заявах, а й у практичних кроках: відмові приймати російські паспорти, видані у Криму, невизнанні судових рішень окупаційних інституцій, спеціальних візових процедурах тощо. Посольства трансформувалися на центри моніторингу корпоративних ризиків і контролю за дотриманням міжнародного права.

Україна у двосторонній площині перейшла від пасивного реагування до активного формування міжнародного порядку денного. Кримська платформа (2021 р.) інституціоналізувала політику невизнання [5] та забезпечила сталу присутність кримського питання у світовій політиці, запобігши «геополітичній втомі», характерній для затяжних конфліктів. Було поглиблено партнерства зі США, Великою Британією, Польщею, державами Балтії та Туреччиною, що створило систему «мережевої безпеки» – без формальних союзницьких гарантій, проте з навчальними програмами, передачею обладнання, обміном розвідданими та підтримкою у міжнародних інституціях. Укладання оборонно-промислових угод (британські кораблі, турецькі Bayraktar TB2) мало подвійний ефект: підвищувало стримування та надавало партнерам важелі впливу без формальної інституціоналізації зобов'язань.

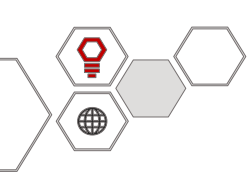
Голосування в ГА ООН відображали стійку нормативну більшість на підтримку територіальної цілісності України, проте значна кількість голосів, що «утрималися» з боку держав Глобального Півдня засвідчувала використання стратегії хеджування з їхнього боку, зумовленої як прагненням зберегти нейтралітет, так і занепокоєнням щодо екстериторіальних наслідків санкцій. Китай, дотримуючись формальної безсторонності, поглиблював економічні зв'язки з Росією, вибудовуючи модель «обережного вирівнювання», що дає змогу підтримувати партнерство без формального схвалення територіальних змін. Паралельно відбувалася ерозія архітектури контролю над озброєннями: розпад Договору про РСМД (2019 р.), вихід із Договору «Відкрите небо» (2020 р.), блокування модернізації Віденського документа ОБСЄ створили умови стратегічної непрозорості. Продовження Нового START у 2021 р. [32] засвідчило прагнення до збереження мінімальної стратегічної стабільності, однак не змогло зупинити загальну тенденцію до фрагментації.

Відтак інституційна адаптація 2014–2021 рр. набула характеру прагматичного пристосування до умов структурної неспроможності забезпечити дотримання міжнародних норм завдяки консенсусним механізмам. Це сприяло становленню багатоукладної й інституційно фрагментованої моделі дипломатії, відносна ефективність якої забезпечувалася через мережеву координацію та завдяки низці функціональних платформ.

Висновки. Динаміка міжнародних відносин у 2014–2021 рр. унаочнила, що в умовах затяжних конфліктів політика стримування набуває пріоритетного значення порівняно з примусом: хоча ефективна дипломатія здатна підвищувати витрати для агресора, вона не завжди дає змогу забезпечити перегляд нового *status quo*, адже після утвердження територіального *fait accompli* відновлення попереднього стану без застосування сили залишається вельми малоюмовірним. Аналіз засвідчує, що декларативні зобов'язання у питаннях безпеки є принципово недостатніми – дієві гарантії потребують матеріальних компонентів, інституційно вбудованих економічних і правових зв'язків у поєднанні з нарощуванням індивідуальних та колективних спроможностей.

Санкції «працюють» у специфічному довгостроковому вимірі: вони формують поведінкові стимули та сигналізують про рішучість коаліцій, однак ключовим залишається управління очікуваннями та побічними ефектами. Ця логіка «вписується» у тенденцію міжнародних механізмів зосереджуватися на поступовому кризовому управлінні, уникаючи натомість амбітних «великих угод». Показовим прикладом є Мінські домовленості: вони хоч і сприяли зменшенню насильства, однак не створили умов для тривалого врегулювання, вкотре підтвердивши, що заморожені конфлікти, попри позірну стабілізацію, залишаються латентним джерелом ескалації.

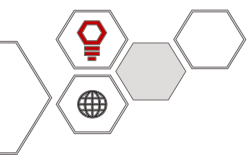

Окрім того, слід констатувати розмивання меж між дипломатичними й безпековими інструментами – навчальні місії, кіберспівпраця, експортний контроль унаочнили спроможність дипломатії формувати середовище підтримки без формальних зобов'язань, тобто зміцнювати формати взаємодії на нижчому рівні, ніж «поріг союзницьких відносин». Заразом енергетична взаємозалежність повернулася в центр стратегічного мислення, перетворивши трубопроводи та контракти про транзит ресурсів на питання високої дипломатії, а технологічні й фінансові системи – на поле стратегічного стримування. Зрештою, досвід дипломатичної діяльності 2014–2021 рр. засвідчив, що держава середнього рівня (Україна), за наявності стратегічного бачення, здатна не лише реагувати на події, а й формувати коаліції: українська дипломатія продемонструвала інтеграцію принципу невизнання анексії Криму, санкцій, юридичної війни, енергетичної політики та оборонної допомоги в єдиний стратегічний комплекс.

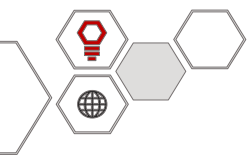
Російська агресія проти України у 2014–2021 рр. призвела до широкого застосування санкційних режимів, кіберзасобів реагування та правових інструментів у світовій практиці, унаочнивши, водночас, обмежену дієвість міжнародних інституцій. Відтак міжнародна система виробила адаптивну модель, у межах якої двостороння дипломатія стала основним майданчиком для взаємодії, що, у підсумку, заклало підвалини для ефективнішого реагування міжнародного співтовариства на повномасштабне вторгнення Росії в Україну на початку 2022 р.

Список використаних джерел

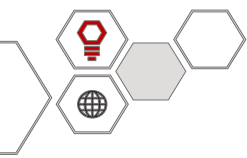
1. Будапештський меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 груд. 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158 (дата звернення: 12.02.2026).

2. Кононенко В. П., Комарова Т. Г. Цифрова дипломатія як засіб стратегічної комунікації держави. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2024. Вип. 45. DOI: 10.26565/2220-8089-2024-45-02.
3. Коптєв О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2023. Вип. 36. С. 51–60. DOI: 10.18524/2707-5206.2023.36.288707.
4. Краснопольська Т. М., Милосердна І. М. Цифрова дипломатія як основа нової публічної дипломатії. *Актуальні проблеми політики*. 2022. Вип. 69. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1296>.
5. Кримська платформа: Спільна декларація Установчого саміту від 23 серп. 2021 р. URL: <https://crimea-platform.org/> (дата звернення: 11.02.2026).
6. Кубко В. Культурна дипломатія в системі стратегічних комунікацій України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 45. С. 125–134. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.15>.
7. Махиня Н. В. Наукова та освітня дипломатія: її вплив на формування позитивного іміджу держави. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2021. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/350> (дата звернення: 11.02.2026).
8. Павлюх М. В., Кушней С. Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. *Політичне життя*. 2022. DOI: 10.31558/2519-2949.2022.4.14.
9. Палагусинець Р. В. Дипломатія та дипломатична служба. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 2. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.2.38.

10. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 68/262 «Територіальна цілісність України» від 27 берез. 2014 р. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/68/262> (дата звернення: 11.02.2026).
11. Сухорольська І. Ю. Громадська (публічна) дипломатія в сучасних міжнародних відносинах: нові тренди і особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Регіональні студії*. 2022. Вип. 30. DOI 10.32782/2663-6170/2022.30.17.
12. Юрченко О. Публічна дипломатія як форма міжнародних комунікацій, її роль у формуванні іміджу України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-64-124.
13. Altman D. By Fait Accompli, Not Coercion: How States Wrest Territory from Their Adversaries. *International Studies Quarterly*. 2017. Vol. 61, No. 4. P. 881–891.
14. Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation). ICJ. Case filed 16 Jan. 2017. URL: <https://www.icj-cij.org/case/166> (date of access: 06.02.2026).
15. Case Concerning the Detention of Three Ukrainian Naval Vessels (Ukraine v. Russian Federation). ITLOS Case No. 26. Provisional Measures. Order of 25 May 2019. URL: <https://www.itlos.org/en/main/cases/list-of-cases/case-no-26/> (date of access: 06.02.2026).
16. Ceasefire Monitoring under Fire: The OSCE, Technology, and the 2022 War in Ukraine / A. Verjee et al. *Global Policy*. 2022. Vol. 13. P. 808–817. DOI: 10.1111/1758-5899.13123.
17. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA). Public Law 115–44. Aug. 2, 2017. URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/3364> (date of access: 06.02.2026).

18. Decision (CFSP) 2019/797 concerning restrictive measures against cyber-attacks threatening the Union or its Member States / European Council. 17 May 2019. *Official Journal of the European Union*. L 129 I/13. URL: <https://ccdcoe.org/uploads/2019/10/EU-190517-Council-Decision-concerning-restrictive-measures-against-cyber-attacks-threatening-the-Union-or-its-Member-States.pdf> (date of access: 06.02.2026).

19. Directive (EU) 2019/692 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 amending Directive 2009/73/EC concerning common rules for the internal market in natural gas. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.117.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2019:117:TOC (date of access: 06.02.2026).

20. Down But Not Out: The Russian Economy Under Western Sanctions / CSIS. May 2, 2025. URL: <https://www.csis.org/analysis/down-not-out-russian-economy-under-western-sanctions> (date of access: 06.02.2026).

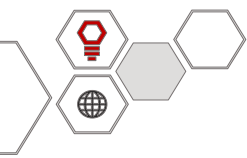
21. Edinger H. Offensive Ideas: Structural Realism, Classical Realism and Putin's War on Ukraine. *International Affairs*. 2022. Vol. 98, No. 6. P. 1873–1893. DOI: 10.1093/ia/iia217.

22. Greenberg A. Sandworm: A New Era of Cyberwar and the Hunt for the Kremlin's Most Dangerous Hackers. New York : Doubleday, 2019. 348 p.

23. Hilgenstock B., Ribakova E. How Have Sanctions Impacted Russia? *Bruegel Policy Brief*. No. 18/22. Oct. 2022. URL: <https://www.bruegel.org/policy-brief/how-have-sanctions-impacted-russia> (date of access: 06.02.2026).

24. EASA. Conflict Zones Advisories. URL: https://www.easa.europa.eu/en/domains/air-operations/czibs?search=&country%5B%5D=19719&cz_status=All (date of access: 16.02.2026).

25. Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals. July 21, 2021. URL:

<https://2021-2025.state.gov/joint-statement-of-the-united-states-and-germany-on-support-for-ukraine-european-energy-security-and-our-climate-goals/> (date of access: 18.02.2026).

26. Luthra G. The Russia-Ukraine Conflict and Sanctions: An Assessment of the Economic and Political Impacts. *ORF Occasional Paper*. No. 374. Oct. 2022. Observer Research Foundation. URL: <https://www.orfonline.org/research/the-russia-ukraine-conflict-and-sanctions> (date of access: 16.02.2026).

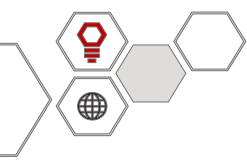
27. Mearsheimer J. J. Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin. *Foreign Affairs*. 2014. Vol. 93, No. 5. P. 77–89.

28. Outcomes of the Plenary meeting of the FATF, 21–23 February 2023 / FATF – Financial Action Task Force. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfgeneral/fatf-statement-russian-federation.html> (date of access: 06.02.2026).

29. Russia – Measures Concerning Traffic in Transit (DS512). WTO Panel Report. 5 April 2019. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds512_e.htm (date of access: 06.02.2026).

30. SCEEUS. Achievements and Limitations of the OSCE's Special Monitoring Mission to Ukraine. *Reports on Human Rights and Security in Eastern Europe*. No. 3, 2021. URL: <https://sceeus.se/en/publications/achievements-and-limitations-of-the-osces-special-monitoring-mission-to-ukraine/> (date of access: 06.04.2026).

31. The Oxford Handbook of Modern Diplomacy / ed. by A. F. Cooper, J. Heine, R. Thakur. Oxford : Oxford University Press, 2013. 766 p. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780191652615_A23595472/preview-9780191652615_A23595472.pdf (date of access: 12.02.2026).

32. Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (New START) of April 8, 2010 (as extended Feb. 3, 2021). URL: <https://www.state.gov/new-start-treaty> (date of access: 18.02.2026).

33. Umland A., Zählke K. The OSCE's Special Monitoring Mission to Ukraine. *Security and Human Rights*. 2021. Vol. 31, No. 1–4. P. 121–148. URL: <https://www.shrmonitor.org/assets/uploads/2021/06/Final-Article.pdf> (date of access: 16.02.2026)

34. Wales Summit Declaration. NATO Press Release (2014) 120. Sept. 5, 2014. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2014/09/05/wales-summit-declaration> (date of access: 19.02.2026).

35. Warsaw Summit Communiqué. NATO Press Release (2016) 100. July 9, 2016. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2016/07/09/warsaw-summit-communique> (date of access: 19.02.2026).